

**Commentariorvm, Ac Dispvationvm In Primam Partem
Sancti Thomæ Tomvs ...**

Complectens ad viginti sex Quæstiones priores, centum & septem
Disputationes in Capita diuisas

Vázquez, Gabriel

Antverpiæ, 1621

Ex conditione Dei, & creaturæ idem ostenditur. c. 5.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80983](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-80983)

*Pœnitentia
non est pro-
prio iustitiæ.*

S. Thomas.

neque pœnitentia, quæ ponitur in nobis ad satisfactiorem pro nostro peccato, quam Deus de peccatis sumit, proprie ad virtutem iustitiæ pertinent. De pœnitentia id tradit S. Th. 3. p. q. 85. artic. 3. cum asserit, etiam si pœnitentia sit pars iustitiæ: in ea tamen non servari iustum simpliciter. Quare communis opinio est, pœnitentiam non esse partem subiectivam, sed potestativam iustitiæ, quæ à vera, & propria ratione iustitiæ deficit: sicut etiam religio, & multæ aliæ sunt, ut in superiori cap. dicebamus; an vero à religione distinguatur, suo loco dicemus. Hoc autem certissimum est, siue ad religionem pertineat, siue non, iustitiam proprie non esse; nam potestativa pars iustitiæ, qualis est etiam religio, deficit à ratione propriæ iustitiæ, & solum retinet quendam modum illius. Et quidem ideo S. Thom. existimavit pœnitentiam deficere à ratione iustitiæ, quia non versatur circa iustum simpliciter, sed secundum quid, quandoquidem id, quod homo reddit deo pro peccato, scilicet contritio, non est æquale, quod quæ ratione verum sit 12. 113. art. 2. dicemus: sed etiam si esset omnino æquale condignitate quadam, ut natura sua non solum deleteret peccatum, sed etiam suppleret omnem defectum illius absque ulla condonatione: nihilominus non esset iustitia propriæ nostræ erga Deum: quia nihil ex nostra satisfactione provenit Deo emolumenti: sicut contra ex nostro peccato nihil damni ei accedit, nec ulla inæqualitas inter ipsum & nos constituta est, quæ sit obiectum iustitiæ propriæ.

*N. n. est in
Deo vindica-
tiva iustitiæ
propriæ.
S. Thomas.*

Aristot.

Porto autem nec iustitiam in Deo esse, quæ sit pars quadam commutativæ in refarciendis, & vindicandis iniurijs, liquet etiam ex dictis. Hæc enim teste S. Thom. 2. 2. quæst. 108. artic. 2. duo includit, & punitionem iniuriæ factæ, & remotionem damni illati per illam, seu illius compensationem. Convenit Aristot. 5. Ethicor. c. 4. & 5. cum docet iustitiam reperiri in reparatione, & ibi etiam inveniri excessum, & inæqualitatem, quam ipse lucrum appellat, cum aliquis ab alio passus est: quæ inæqualitas, & excessus, ad æqualitatem secundum iustitiam postulat reduci: talis vero nō est inter Deum, & hominem, ut satis probavimus: ergo non est in Deo iustitia propriæ in vindicandis iniurijs sibi factis. Accedit, quod Deus cum retribuit nobis pro meritis, nihil patitur, eo quod nullius rei dominium à se abdicet, nec in sui damnum abdicare possit: vero ille, qui ex iustitia solvit, semper repatiatur: ideo enim Aristot. dixit 5. Ethicor. c. 5. in omni commutatione, in qua servatur iustitia, esse reparationem: quia quisque tantum à se abdicat, quantum accepit: ergo, cum Deus semper maneat Dominus eius, quod retribuit, iustitia secundum proprietatem ei non convenit.

27

*Vindicativa
est pars po-
testativa iusti-
tiæ.*

Præsertim vero probatur hoc ipsum, quia S. Th. 2. 2. q. 80. artic. 1. in corp. vindicativam enumerat inter partes potestativæ iustitiæ, quia deficit à ratione iustitiæ propriæ: nam is, qui damni sibi illati compensationem petit, aut sumit, non debebat ex iustitia petere, & ita cessat debitum, quod est de ratione iustitiæ, ut videbimus infra cap. 6. iustitia enim attenditur in solvendis debitis, & ac proinde qui petit satisfactionem, non operatur ex iustitia. Adde, quod cum Deus punit delicta contra se facta, adhuc non habet actum huius iustitiæ punitivæ, quæ est pars potestativa iustitiæ. Vindicatio enim, ut supra dicebamus, tendit ad remouendum

aliquid damnum illatum, quod Deo continere non potest: quæ etiam ratione supra disp. præced. cap. 4. probavimus in Deo non esse iustitiam, quia non est appetitus vindictæ. Demum ex eodem capite sequitur, cum reddimus Deo vota nostra, quæ promissimus, etiam si æquale reddamus, quia quantum promissimus, tantum tribuimus, nihilominus solutio nem illam nostram non esse ex iustitia: eo quod nihil ex illa Deo accrescit, vel advenit emolumento: ob idque merito opus illud non iustitiæ propriæ, sed religionis, quæ à iustitia differt, ab omnibus assignatur.

CAPVT. V.

*Ex conditione Dei, & creatura idem
ostenditur.*

Secunda ratio, quæ nostra sententia probanda est, desumitur ex conditione Dei & creaturæ. Creatura enim Deo comparatur, sicut filius parvulus patri, & sicut servus domino: inter filium autem & patrem, inter servum, & dominum iustitia esse non potest: ergo nec inter Deum & hominem. Porro inter filium, & patrem iustitiam non esse, probatur ex Arist. 8. Ethicor. c. vlt. vbi docet, parentibus debitum honorem nunquam deferri posse. Sed qui quoad potestatem obsequitur, bonus & æquus esse videtur. Idem de honore deo debito affirmat: unde & vulgate illud dictum invaluuit, Dīs, magistris, & Patribus æqualem gratiam debitum parentibus, & alimentorum subsidium constituitur quadam virtus scilicet pietas, quæ est pars potestativæ, de qua S. Th. 2. 2. q. 101. ac proinde deficiens à ratione iustitiæ propriæ, quia in ea non reperitur iustum simpliciter: erga Deum autem constituitur religio, quæ similiter sub iustitia, ut pars potestativa constituitur.

Cæterum hac via solum probatur, in honore deferendo, & alimentorum subsidio, filiorum erga parentes non posse esse iustitiam: id quod nostro instituto satis esset, ut de deo, & creatura idem diceremus. Sed adhuc peculiari ratione negat Arist. 5. Ethicor. c. 6. inter filium, & patrem, servum, & dominum iustitiam esse: quæ ratio eodem modo probat, inter Deum, & hominem non reperiri: ea vero est, quam reddit Aristoteles his verbis. Non est enim iniustitia ad sua simpliciter, id autem, quod possidetur, & filius quandiu sit parvus, & non separatus, ut pars ipsius est patris: se vero nemo vult ledere: quapropter non est ad ipsum iniustitia. Quasi dicat, cum iniustitia non sit ad ea, quæ propria sunt, & filius sit aliquid patris, non erit ad ipsum iniustitia: quare nec iniustitia erga illum esse poterit: utraque enim est ad alium, qui simpliciter alius est: filius autem eo quod sit pars patris, non est alius ab eo. Hanc rationem his fere verbis explicavit S. Thom. 2. 2. S. Thom. q. 57. art. 4. & addit inter uxorem, & maritum esse iustum simpliciter: quia vxor non est ita pars mariti, sicut filius. Sed discrimen non satis explicavit, neque modum, quo filius dicitur esse pars patris. Caietan. vero ibidem inquit, ea ratione filium esse aliquid patris, quia ab eo deciso semine generatus sit: cumque inter patrem, & filium perpetua sit huiusmodi habitudo; defendit, inter eos esse non posse iustitiam etiam in peculio Castrensi. Eadem de causa dicit iniustitiam non esse, si filius patrem occidat, sed maius peccatum: quia inter eos iustitia esse

esse nequit. Melius tamen *Setus* 3. de iustitia, q. 1. ar. 1. citat finem, dicit, non posse esse iustitiam inter patrem & filium, quando filius emancipatus non est. Quod plane indicauit Arist. loco cit. cum dicit: *Quandiu sit paruus, & non separatus*. Hoc autem intelligitur in contractibus civilibus pecuniarum, aut rerum, quae pecunia aestimantur: non tamen in honoribus deferendis, & vitae sustentatione: haec enim debet filius exhibere parentibus ex pietate, quae est specialis virtus erga ipsos. Quare si patrem ignominia afficiat, vel occidat, contra pietatem peccat, in quo Caiet. sententia mihi probatur, cum enim parentibus gratiam parem referre non possumus, erga ipsos alia constituitur virtus, scilicet pietas, circa honorem, & vitam illorum.

Ceterum circa pecunias quandiu filius emancipatus non est, ex sententia Arist. non est iustitia in aliqua commutatione, & peculio; nam quod postea iure Caesarum introductum est, iure Athenien. tempore Arist. non erat vni receptum: nempe filium nondum emancipatum posse aliquorum bonorum dominium habere: quare tempore Arist. nullum prorsus dominium rei penes filium erat: sed totum penes patrem: antiquiori vero iure Caesarum pater erat dominus omnium bonorum filij, quae profectitia, & aduentitia erant: non tamen Castrensium, vt refertur in l. *Cum oportet*, C. de bonis, quae liberis, &c. & Instituta. Per quas personas caue. C. 5. Igitur liberi. Imo vt constat ex l. 2. ff. de Castrensi peculio pater succedebat filio defuncto in peculio Castrensi, non iure haereditario, sed iure peculij, quasi dominus illius. Postea vero in lege illa *Cum oportet*, & in §. illo citato, & in nostro regno lege 5. & 6. tit. 17. par. 4. statutum est, vt filius habeat dominium, & vsum fructum Castrensium bonorum, & quasi Castrensium; aduentitiorum vero tantum habeat dominium; pater autem vsum fructum.

Hacigitur ratione optime dixit Aristot. inter patrem, & filium non potuisse esse iustitiam in commutationibus, quia cum omnia bona filij essent patris, & nemo erga sua bona iustitiam possit obseruare cum alio, sed erga bona alterius; nec vilius in suis bonis seipsum contra iustitiam laedat; sequitur inter patrem, & filium in pecunia iustitiam eo tempore feruari non potuisse. Mitto bona vitae, & honoris, in quibus alia ratione esse nequit, vt supra vidimus. Idem de seruo & domino dicendum est, quia omnia bona serui, domini sunt. Inter maritum vero & uxorem semper esse potuit: eo quod semper fuerunt bona vxoris & mariti diuisa, & vnicuique propria. Nunc vero iure Caesarum potest esse iustitia in commutationibus inter patrem, & filium, etiam nondum emancipatum in his bonis, in quibus filius habet aut dominium, & vsum fructum, aut dominium tantum, nec iuxta dispositionem iuris Caesarum id vnquam Aristot. negasset.

Ex hoc principio probatur, inter Deum, & creaturam rationalem esse non posse iustitiam, eo quod inuicem comparentur, sicut seruus, & dominus, sicut filius, & pater, quod nemo debet: sicut filius, inquam, nondum emancipatus, qualis tempore Arist. erat, qui nulla propria bona habebat, quae non essent patris. Nam quicquid boni habet creatura rationalis in operibus bonis, quae Deo dicitur quo tammodo tribuere, vt praemium illorum accipiat, a Deo est, tanquam ab auctore, & Domi-

no: ergo ex illis non potest ipsum Deum sibi constituisse debitorem ex iustitia, siquidem, quae de manu eius accepit, & semper ab eo conseruata habet, ipsi reddit: non secus, atque filius, & seruus non possunt ex iustitia sibi obligare aut patrem, aut dominum, tribuendo eis bona, quae potius patris, aut domini, quam ipsorum sunt.

Sed dices, opera nostra quadam ratione ita esse nostra, vt non sint Dei, quatenus scilicet libera sunt, & humana: hanc enim conditionem ex nobis tantum fortuantur: quia ergo nouo illo titulo ea Deo offerimus, possumus ipsum debitorem ex iustitia nobis constituere. Verum cum valor ope-

rum, cui merces redditur, pendeat ex gratia Dei, quam ipse nobis liberaliter donat, & conseruat; etiam si ratio liberi a nobis, vt a causa propria proveniat, quia libertas tantum est fundamentum meriti, sed non tribuit valorem operi, eo titulo non possumus Deum constituere nobis debitorem opere meritorio, cuius ipse est praecipuus auctor, & causa. Atque hac eadem ratione probabimus 3. par. quest. 1. art. 2. Christum non potuisse ex iustitia secundum proprietatem satisfacere Deo per opera humanitatis, eo quod totus valor proveniebat ab ipsa Deitate sanctificante humanitatem, & digna efficiente opera illius: sicut nullus ex iustitia proprie potest alteri satisfacere merita vilius alius valoris, si illa crescat in valore ex sola creditoris aestimatione: sic enim bonam partem debiti condonaret. Accedit, quod, vt superiori capite dicebam, ex eo quod nos libere operemur, & deus nobiscum, nostraque opera gratia sua efficiat digna, non facimus eum dominum nostrarum operationum, nouo aliquo titulo, nec ei aliquid vere tribuimus.

Deinde eadem veritas ostenditur ex illo alio titulo, quo diximus filium patri non posse reddere aequale in honoribus deferendis, & propterea aliam erga parentes constitui virtutem a iustitia distinctam. Quia eodem pacto neque creatura potest Deo aequalem honorem reddere, siue honoris nomine intelligamus opera quaecunque virtutis, quae eo ipso, quod secundum rectam rationem fiant, Deo grata esse dicuntur, & in honorem illius cedere; siue opera cultus; & honoris specialis erga Deum: illa enim non ad iustitiam, sed ad varias virtutes pertinent: haec autem ad religionem, quae a iustitia distinguitur. Quemadmodum filius cum honorat patrem obsequendo voluntati eius, vel ipsi honorem peculiarem ex pietate deferendo, non meretur apud ipsum, constituendo illum ex iustitia debitorem, sed secundum varias virtutes operans, ex dignitate tantum praemium ab eo promeretur; ergo cum a Deo nos aliquid meremur bonis operibus, non ideo ab eo praemium speramus, quia ei aliquid aequale contulerimus, quod ex iustitia compensationem postulet; sed quod opus in se aequaliter dignum sit remuneratione: dignitas autem ex bonitate sumitur. Aliud enim est mereri bonis operibus, aliud autem tribuere aliquid aestimabile pretio in commutationem, vt l. 2. quest. 1. 14. ar. 1. solius dicemus.

CAPVT VI.

Nullam ex promissione obligationem iustitia propria in Deo oriri.

Sunt qui dicant, non esse contra rationem propriam satisfactionis ex iustitia pactum, seu promissionem

Praccluditur.

33

Christi satisfactio non potuit esse ex propria iustitia.

Exhibitione honoris, non obligamus nobis Deum ex iustitia.

34

Quoniam non est opus.